

Asia: VN/9727/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

2. Auttaako elämänvaiheita koskeva säännös yhdessä säännöskohtaisten perusteluiden kanssa arvioimaan, milloin on kyse sellaisesta avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisin palveluin?

Ei

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Säännös korostaa aiempaa lakia vahvemmin sosiaalihuoltolain ensisijaisuutta, mikä ohjaa viranomaisia siirtämään vammaisia henkilöitä ja pitkäaikaissairaita yleislain mukaisiin palveluihin. Nämä pääasiassa ikääntyvien ihmisten tarpeisiin suunnitellut joustamattomat, hoivaan perustuvat palvelut eivät huomioi henkilön yksilöllisiä tarpeita eivätkä turvaa vammaispalvelulain ja YK:n vammaissopimuksen tarkoittamaa itsenäistä elämää. Sosiaalihuoltolain palveluvalikoima eivät täysimääräisenäänkään vastaa vammaisten ihmisten tai pitkäaikaissairaiden pitkäaikaista palveluiden tarvetta eikä määrää. Nämä määrärahasidonnaiset palvelut ovat lisäksi maksullisia ja tarkoitettu lyhytaikaisiksi.

Sen sijaan vammaisten henkilöiden ja pitkäaikaissairaiden tarvitsemat usein elämänmittaiset palvelut tulee myöntää vammaispalvelulain nojalla yksilöllisesti, jokaisen henkilön toimintakyvyn ja tarpeiden mukaisesti. Vammaispalvelulain tarkoitus on vahvistaa vammaisen henkilön ja pitkäaikaissairaana yhdenvertainen asema muihin yhteiskunnan jäseniin verrattuna. Tämän vuoksi nämä subjektiiviset oikeudet ovat pääsääntöisesti maksuttomia.

Vahva ohjaus sosiaalihuoltolakiin tulee johtamaan eri hyvinvointialueilla vammaisten henkilöiden ja pitkäaikaissairaiden eriarvoisuutta lisääviin, epäyhtenäisiin käytäntöihin, mikä on ristiriidassa syrjintäkieltoa koskevan perustuslain 6§ 2.mom sekä Suomea lain tasoisesti sitovan YK:n vammaissopimuksen 5 artiklan kanssa.

3. Turvaako esitys vammaispalveluita aiemmin saaneiden vammaisten henkilöiden oikeuden saada vammaispalveluita myös ikääntyessä?

Ei

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Yhdenvertaisuuden toteutumiseksi myös ikääntyneillä vammaisilla ja pitkäaikaissairaille että sairauden sekä tapaturman vuoksi ikääntyneinä vammautuneilla henkilöillä tulee ikään katsomatta olla yhdenvertainen pääsy vammaispalvelulain mukaisiin erityispalveluihin.

Monissa elämänmittaisissa vammoissa ja pitkäaikaissairauksissa esiintyy myöhäisoireita, jotka alkavat vasta aikuisiällä. Myöhäisoireita ei pidä sekoittaa elämänvaiheesta tai vanhuudesta johtuvaan toimintakyvyn heikentymiseen ja evätä palveluja sillä perusteella.

Säännösmuutos ei tällaisenaan takaa palveluiden jatkuvuutta vammaisen henkilön ikääntyessä, vaan ohjaa säästöpainosten hyvinvointialueiden viranomaisia harkinnanvaraisiin, halvempiin ja epätarkoituksenmukaisiin päätöksiin. Tämän välttämiseksi pykälässä tulisi olla selkeä viittaus vammaispalvelulain 1 §:ään, jotta sen tarkoitusta ei päätöstä tehtäessä unohdetaisi.

4. Täydentääkö elämänvaiheita koskeva säännösehdotus jo hyväksyttyä soveltamisalakokonaisuutta riittävästi sen turvaamiseksi, että vammaispalvelulaki säilyy erityislakina?

Ei

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Lisäys ei sinänsä vaikuta vammaispalvelulain säilymiseen erityislakina. Sen sijaan se kasvattaa riskiä myönteisten vammaispalvelupäätösten epätasa-arvoista, satunnaista ja jopa lainvastaista rajoittamista säästösyistä vain osaan lain suojaa tarvitsevista henkilöistä. Lakiluonnokseen nyt suunnitellut lisäykset ja täsmennykset eivät poista sitä, etteikö lakia voitaisi soveltaa säästötarkoituksessa vammaisen ihmisen tosiasiallisten avuntarpeiden vastaisesti.

Elämänvaihe on käsitteenä yleistävä, epätasällinen ja tulkinnanvarainen, eikä se ole yksiselitteisesti täsmennettävissä niin, että se ei vaarantaisi yhdenvertaisuutta ja sekä vammaisten henkilöiden että päätöksistään vastaavien sosiaalialan työntekijöiden oikeusturvaa.

Vammaispalvelulain lain tarkoitusta ja tavoitteita on merkittävästi rajattu, mm. poistamalla laista viittaukset yhdenvertaisuuslakiin ja erityisesti YK:n vammaisyleissopimukseen, osallisuuteen ja osallistumiseen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä itsenäiseen elämään.

5. Mitä muuta haluat sanoa esityksestä?

Lain soveltamisalan epämääräisyys on jo nyt johdattanut hyvinvointialueita laatimaan jopa lainvastaisia, vammaisten ihmisten ja pitkäaikaissairaiden ihmisoikeuden vaarantavia soveltamisohjeita. Vammaispalvelujen piiriin pääsemistä on lain tarkoituksen vastaisesti kohtuuttomasti tiukennettu.

Helsingin Invalidien Yhdistys ry yhtyy muilta osin Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys -
Rusetti ry:n ja Heta – henkilökohtaisten avustajien liitto ry:n lausuntoihin.

Virtaintorppa Pirjo
Helsingin Invalidien Yhdistys ry